

Kungsfiskare - *Alcedo atthis* i Småland - Dramatisk ökning 2020

Ronny Johansson

Vi inleder det avslutande numret detta jubileumsår med en artikel om kungsfiskaren, denna blå juvel som alltid varit ett udda inslag i vår fågelfauna. Första gången jag själv kom i kontakt med arten var så sent som 1993 och då på hemmaplan i Lidhemssjön 18 augusti. I takt med att vintrarna blivit varmare har arten ökat och 2020 ser ut att bli ett rekordår.

Kungsfiskare vid Bergsnäs, Växjö 23 augusti 2020.
Foto: Krister Ohlin

Landets första häckning i Småland

Kungsfiskaren är en sentida invandrare i Sverige. De första fynden av arten i Sverige gjordes i Skåne med fynduppgifter från 1835 och 1836, då kungsfiskaren verkade före-

komma längs flera av de västskånska åarna. Landets första häckningsfynd gjordes emellertid vid Tabergsåsån söder om Jönköping år 1872 (Svensson, Svensson & Tjernberg 1999).

Beståndet av kungsfiskare varierar mycket kraftigt mellan olika år, huvudsakligen som en följd av vintrarnas stränghet. Arten återhämtar sig relativt snabbt beroende på stor produktivitet. Långtidstrenden har varit svårbedömd, men klimatförändringen ser nu tydligt ut att gynna artens numerär i Sverige. Efter sex milda vintrar hade stammen år 1993 återhämtat sig och totalt 180 häckningar (kullar) påträffades, varav 72 i Östergötland och drygt 50 i Småland. Den svenska populationen torde vid 1990-talets mitt ha varit i storleksordning 200-300 par (Ahlén & Tjernberg 1996). Även Ottosson & Ottvall m.fl. (2012) bedömer det svenska beståndet till 250 par.

De kalla vintrarna 2009/10 och 2010/11 tog hårt på den svenska populationen som åter minskade, men därefter har antalet observationer liksom konstaterade häckningar av kungsfiskare ökat (Birdlife Sverige 2017). Dock har Nrk under de senaste åren rapporterat om relativt svaga resultat för arten, och kommenterar detta som märkligt med tanke på de senaste årens milda vintrar (Birdlife Sverige 2020). Beståndsutvecklingen följs allra bäst i Östergötland genom ett långsiktigt projekt av Juhani Vuorinen (läs mer i Vuorinen, Kasselstrand & Wester 1994).

Kasselstrands studier i NO Småland

Den som har bäst koll på kungsfiskaren i Småland är utan tvekan Magnus Kasselstrand som med sina studier av arten uppe i nordöstra delen av landskapet kunnat följa beståndsutveckling och artens häckningsbiologi. Totalt har 364 kungsfiskare ringmärkts under perioden 2000-2020, vilket också visat hur arten både når oss men också hur den sprider sig vidare. Även biotopvård har ingått i arbetet.

Magnus har försett oss med en hittills opublicerad rapport till Naturvårdsverket "Häckningslokaler för kungsfiskare i nordöstra Småland 1992-1995", som innehåller mycket intressant läsning. Här finns mycket om artens sociala liv med boplatsbyten,

partnerbyten, inavel, polygami etc. Dessutom att grävling lite oväntat är största hotet för predation mot boet och att kungsfiskaren kan ha hela 4 kullar per säsong där kullen nästan alltid innehåller 7 ägg (se även Kasselstrand & Wester 1994).

En viktig del i Kasselstrands summering är också att han påvisar hur svårinventerad kungsfiskaren är och att intensiva studier kan visa att beståndet är större än vad den normala rapporteringen ger vid handen. I nordöstra Småland var endast två häckningslokaler kända i början av 1990-talet, men efter fyra års arbete hade inte mindre än 35 lokaler hittats där Emån var särskilt viktig (Kasselstrand 1995).

Beståndsutvecklingen i Småland

I Småland hade stammen efter sex milda vintrar återhämtat sig och 1993 blir ett bra år, där Ahlén & Tjernberg (1996) bygger sin uppskattning på Kasselstrands m.fl. studier och anger att drygt 50 par häckar. När sedan Ottosson & Ottvall m.fl. 2012 bedömer det svenska beståndet till 250 par efter två riktigt kalla vintrar, noterar man att Småland hyser 45 par, uppdelat på 25 par i Jönköping, 10 par i Kronoberg och 10 par i Kalmar.

Därefter torde antalet par ha ökat, men rapporteringen de senaste åren har varit spridd och ofokuserad. 2017 rapporterades 2 häckande par och fåglar på ytterligare fyra lokaler under häckningstid i Jönköpings län. Samma år häckade 6 par i Kronobergs län och omkring 9 par gick till häckning i Kalmar län. Sammanlagt kanske 20 par i Småland. 2019 får de Regionala Rapportkommittéerna bara ihop 10-15 häckande/troligen häckande par i hela landskapet (Rrk arkiv).

Kungsfiskaren i Småland 2020

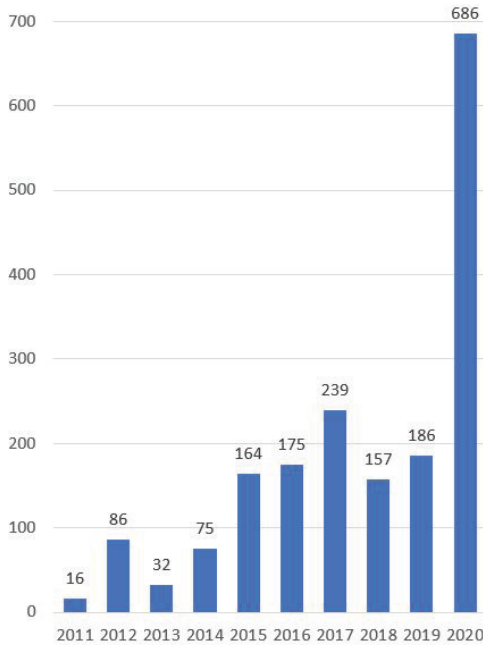
De senaste årens svaga resultat för arten hos oss, trots milda vintrar, förbyttes i något helt annat 2020. Vårvintern bjöd inte på några överraskningar, men i april fanns det plötsligt kungsfiskare överallt. Fåglar som stannade

Kungsfiskare, Huseby 28 juli 2020.
Foton: Joacim Sjösten

Rapporter av kungsfiskare i Småland under häcknings-tid (apr-aug) 2011-2020 (Artportalen).

kvar och under häckningssäsongen från april till aug finns hela 686 rapporter från Småland i Artportalen, att jämföra med ett snitt på strax under 200 den senaste 5-årsperioden (Rrk, se diagram ovan). Ovanligt många par konstaterades också häcka där flera lokaler var nya för arten och där dessa var väl spridda över hela Småland (Se karta). Häckningarna verkar också ha lyckats med ovanligt många ungfåglar i slutet av sommaren.

Siffrorna för 2020 är fortfarande preliminära och materialet i Artportalen obearbetat av Rrk. I Kronobergs län hittades hela 6 häckningar och därtill 7 troliga häckningar och dessutom fåglar på ytterligare 27 lokaler under häckningstid. Ett resultat som saknar motstycke från tidigare år. Flest observationer gjordes i Ljungby kommun men flest häckningar hittades i Växjö. Arten noterades under häckningstid i samtliga kommuner utom Lessebo.

I Jönköpings län gjordes nästan 778 observationer under året vilket resulterade i att 6 häckningar hittades och därtill minst 10 troliga häckningar. Materialet är lite mer svårtolkat men kungsfiskare noterades dessutom på ytterligare minst 30 lokaler under häckningstid. Vätterns tillflöden och Lagans sträckning genom länet är viktiga områden.

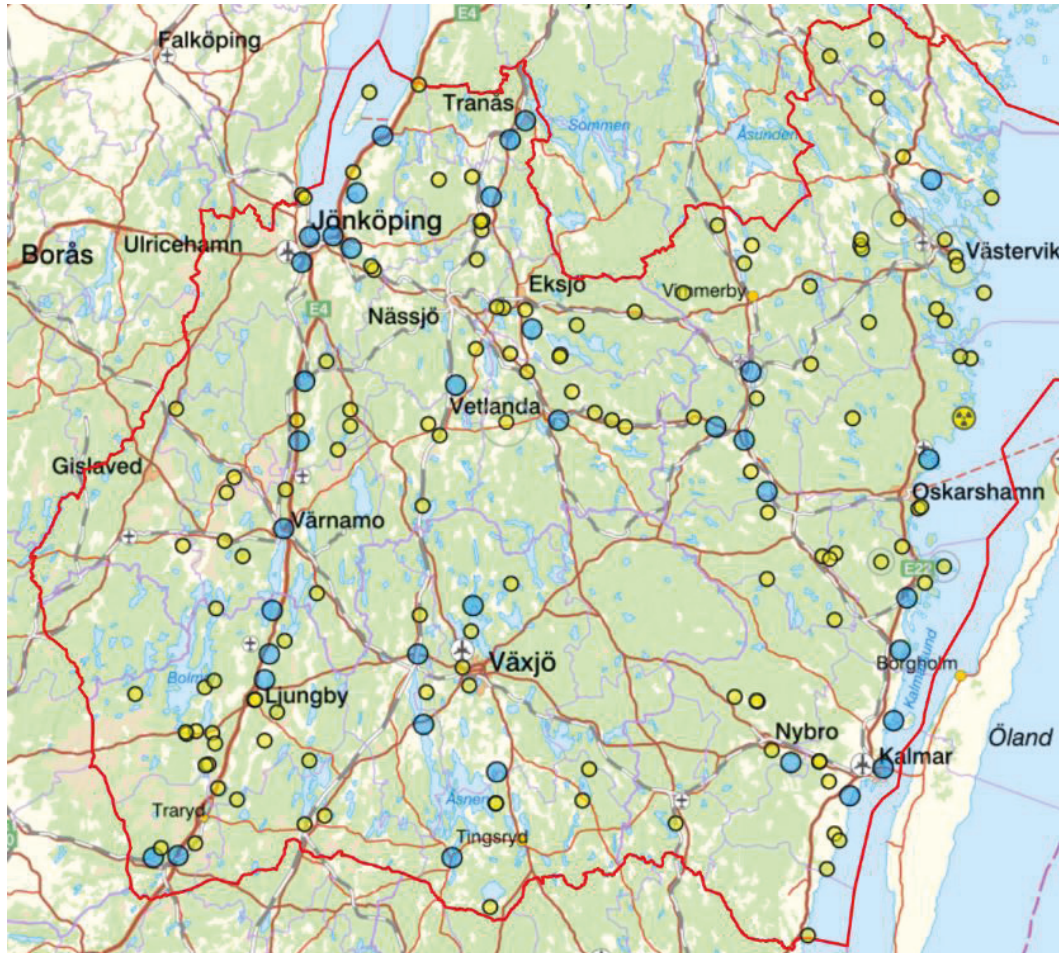
I Östra Småland hittades två säkra häckningar i Nordost och ytterligare två i det övriga rapportområdet. På 8 lokaler kan häckning anses trolig och utöver detta görs intressanta iakttagelser under häckningstid på ytterligare 30 lokaler. Emån är särskilt viktig för kungsfiskaren och arten noterades i samtliga kommuner under perioden apr-aug.

100-130 par i Småland

När vi summerar detta skall det sägas att inga organiserade inventeringar har gjorts kring arten i Småland 2020, endast spontant inrapporterade fynd har använts och att mörkertalet generellt för arten är stort. Givet detta kan så många som 30-40 par kungsfiskare ha inlett häckning i Kronobergs län. Motsvarande siffra i Jönköping är 40-50 par och i Östra Småland också minst 40 par. En sammanvägd bedömning för hela landskapet skulle då ge att så många som 100-130 par kungsfiskare inledde häckning i Småland 2020. Den klart högsta noteringen som gjorts i landskapet.

Årets utveckling kan inte bara bero på de milda vintrarna utan måste också hänga samman med andra faktorer, som ovanligt god födotillgång. Även från andra håll rapporteras om att det gått bra för kungsfiskaren och bl a har Juhani Vuorinen ringmärkt 220 ex i Östergötland (Kasselstrand i brev). Fler summeringar kring arten lär följa men vi kan konstatera att 2020 verkligen blev kungsfiskarens år.

Karta: Samtliga fynd av kungsfiskare i Småland jan-dec 2020 (Artportalen).

Tack

Stort tack till Magnus Kasselstrand för bra input och fint material. Tack också till Krister Ohlin och Joacim Sjösten som är nya fotografer i tidskriften och som hittat spännande utmaningar i fågelfotograferingen – fina bilder!

Litteratur

Ahlén & Tjernberg 1996. *Rödlistade ryggradsdjur i Sverige-Artfakta*. SLU, Uppsala.
Birdlife Sverige, 2017. *Fågelåret 2016*.
Birdlife Sverige, 2020. *Fågelåret 2019*.
Ottosson, Ottvall, m.fl. 2012. *Fågeln i Sverige - antal och förekomst*. SOF Halmstad.

Svensson, Svensson & Tjernberg. 1999. *Svensk Fågelatlas. VF suppl. 31*.
Kasselstrand. 1995. *Häckningslokaler för kungsfiskare i nordöstra Småland 1992-1995*. Rapport till Länsstyrelsen.
Kasselstrand & Wester. 1994. *Kungsfiskarprojektet i nordöstra Småland 1990-93. Fåglar i Östra Småland 6:11-16*.
Vuorinen, Kasselstrand & Wester. 1994. *Intensiva studier av kungsfiskarna i Östergötland och Småland. Vingspegeln 13: 22-30*.

Ronny Johansson